

Šlechtění rostlin

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. února 2014 o šlechtění rostlin: možnosti zvyšování kvality a výnosů (2013/2099(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na zprávu Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) z roku 2009 nazvanou „Jak nakrmit svět v roce 2050“ (How to feed the world in 2050),
- s ohledem na Mezinárodní úmluvu na ochranu nových odrůd rostlin (úmluva UPOV),
- s ohledem na Mezinárodní smlouvu o rostlinných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství organizace FAO,
- s ohledem na zprávu z dubna 2013 nazvanou „Ve hře je 9 miliard - může si Evropa dovolit nevyužít potenciálu geneticky modifikovaných plodin“ (Headed for 9 billion - Can Europe afford to miss the potential of GM crops), kterou předložil Ivar Virgin z Institutu pro životní prostředí ve Stockholmu v rámci skupiny Timbro,
- s ohledem na zprávu organizace FAO z roku 1993 nazvanou „Sklizeň přírodní rozmanitosti“ (Harvesting nature's diversity),
- s ohledem na internetové stránky Špicberského globálního úložiště semen (Svalbard Global Seed Vault)¹,
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 27. března 2001 nazvané „Akční plán pro biologickou rozmanitost se zaměřením na ochranu přírodních zdrojů“ (COM(2001)0162,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1829/2003 ze dne 22. září 2003 o geneticky modifikovaných potravinách a krmivech²,
- s ohledem na směrnice Rady 2002/53/ES ze dne 13. června 2002 o Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin³ a 2002/55/ES ze dne 13. června 2002 o uvádění osiva zeleniny na trh⁴,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1830/2003 ze dne 22. září 2003 o sledovatelnosti a označování geneticky modifikovaných organismů a sledovatelnosti potravin a krmiv vyrobených z geneticky modifikovaných organismů a o změně směrnice 2001/18/ES⁵,
- s ohledem na nařízení Rady (ES) č. 2100/94 ze dne 27. července 1994 o odrůdových

¹ <http://www.regjeringen.no/en/dep/lmd/campaign/svalbard-global-seed-vault.html?id=462220>.

² Úř. věst. L 268, 18.10.2003, s. 1.

³ Úř. věst. L 193, 20.7.2002, s. 1.

⁴ Úř. věst. L 193, 20.7.2002, s. 33.

⁵ Úř. věst. L 268, 18.10.2003, s. 24.

právech Společenství¹,

- s ohledem na sdělení generálního tajemníka OSN nazvané „Právo na potraviny - politika v oblasti osiv a právo na potraviny: posílení zemědělské biologické rozmanitosti a podpora inovací“ (A/64/170, 2009, Valné shromáždění Organizace spojených národů),
 - s ohledem na závěry Mezinárodního panelu pro hodnocení zemědělských technologií a vědy pro rozvoj (IAASTD), což je mezivládní proces podporovaný organizací FAO, Globálním fondem pro životní prostředí, Rozvojovým programem OSN, Programem OSN pro životní prostředí, Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Světovou bankou a Světovou zdravotnickou organizací (WHO),
 - s ohledem na článek 48 jednacího řádu,
 - s ohledem na zprávu Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova (A7-0044/2014),
- A. vzhledem k tomu, že Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova se touto zprávou snaží zahájit rozsáhlou diskusi a šetření na téma celkové situace v oblasti šlechtění rostlin v evropském i světovém zemědělství;
- B. vzhledem k tomu, že odvětví šlechtění rostlin má zásadní význam, pokud jde o produktivitu, rozmanitost, zdraví a kvalitu zemědělství, zahradnictví, produkci potravin a krmiv i životní prostředí;
- C. vzhledem k tomu, že zejména podle zpráv organizací OSN FAO a WHO a rovněž Mezivládního panelu OSN pro změnu klimatu se očekává, že světová populace vzroste v letech 2040 až 2050 z dnešních 7 miliard na přibližně 9 miliard, přičemž by toto číslo mohlo vzrůst dokonce i na 10–11 miliard;
- D. vzhledem k tomu, že tento nárůst populace bude klást obrovské nároky na zemědělství, zejména pokud jde o zvyšování produktivity, aby bylo možné vyhovět značnému nárůstu poptávky po potravinách, vzhledem k tomu, že organizace FAO odhaduje, že během příštích 30–40 let bude nutné zvýšit dodávky potravin o 70 %;
- E. vzhledem k tomu, že 30–50 % vyprodukovaných potravin v EU přijde vniveč, přičemž celosvětový průměr se pohybuje kolem 30 %, a tudíž velkou část zvýšené dodávky nezbytných potravin lze zčásti pokrýt prostřednictvím lepšího, podstatně účinnějšího a udržitelnějšího potravinářského průmyslu v bohaté části světa ve spojení se značně rozšířenými systémy skladování a distribuce v rozvojových zemích;
- F. vzhledem k tomu, že hlavním problémem stále zůstává otázka, jakým způsobem se obyvatelé různých částí světa budou schopni uživit, jelikož plocha obdělávatelné půdy se zmenšuje v důsledku nevhodného využívání půdy, k čemuž patří nedostatečné zemědělské postupy umocněné změnou klimatu, a možnosti rozšíření obdělávané půdy jsou velmi omezené, neboť v mnoha částech světa panuje názor, že je zcela nereálné využívat další zemědělskou půdu;
- G. vzhledem k tomu, že podle odhadů organizace FAO bude přibližně 10 % nárůstu zemědělské produkce možné získat obděláváním nové zemědělské půdy, což znamená,

¹ Úř. věst. L 227, 1.9.1994, s. 1.

že asi 90 % bude nutné získat prostřednictvím vyšších výnosů stávající zemědělské půdy, přičemž produkty musí být nadále velmi kvalitní;

- H. vzhledem k tomu, že nadměrné využívání zemědělské půdy by mohlo vyčerpat půdu a v nejhorším případě vést k její erozi a desertifikaci; vzhledem k tomu, že to samé platí pro lesní půdu, jelikož její přeměna na zemědělskou půdu by měla závažný dopad na klima, hospodaření s vodou a biologickou rozmanitost, což činí tuto možnost pro zvýšení produkce potravin nepřijatelnou;
- I. vzhledem k tomu, že se nejen zmenšuje plocha zemědělské půdy, ale i zemědělská produkce dosáhla svého maxima a lze dokonce pozorovat znepokojivý vývoj k poklesu produkce, což bude mít v budoucnu závažný nepříznivý dopad na zemědělství a požadavky obyvatelstva na potraviny;
- J. vzhledem k tomu, že produkce potravin závisí nejen na dostatečné rozloze půdy, ale rovněž na faktorech, jakými jsou podnebí, voda, energie a přístup k živinám; vzhledem k tomu, že v budoucnu budou tyto základní zdroje omezenější a tento nedostatek zdrojů může nepříznivě ovlivnit zvýšenou poptávku po využívání zemědělské půdy, produkci i životaschopnost;
- K. vzhledem k tomu, že v budoucnu dojde pravděpodobně k zásadním změnám klimatu; vzhledem k tomu, že tato skutečnost bude pro Evropu znamenat podstatně sušší klima v jižních oblastech, kde se nacházejí oblasti významné pro produkci ovoce a zeleniny; vzhledem k tomu, že se ve střeoevropských a severoevropských oblastech očekávají mírnější zimy, zatímco léta budou výrazně deštivější než v současnosti; vzhledem k tomu, že mezi důsledky bude velmi pravděpodobně patřit nárůst chorob zvířat a rostlin a potřeba nových zemědělských postupů;
- L. vzhledem k tomu, že evropské zemědělství nepochybně čelí obrovským výzvám a za extrémnějších povětrnostních podmínek, jako jsou sucha, záplavy a další přírodní katastrofy, se zemědělství musí přizpůsobit, aby byla zaručena produkce; vzhledem k tomu, že současná úroda nemůže v budoucnu zůstat na stejné úrovni, máme-li být schopni pokrýt větší poptávku po potravinách;
- M. vzhledem k tomu, že délka ochrany odrůdových práv u rostlin, u nichž je doba vývoje před obchodním využitím delší, nestačí na to, aby podpořila obchodní investice do jejich výzkumu a vývoje;
 - 1. zdůrazňuje, že v zájmu reakce na nadcházející výzvy, jako je budoucí potřeba dodávek potravin a změna klimatu, je mimořádně důležité, abychom měli účinné a konkurenceschopné odvětví šlechtění rostlin;
 - 2. aniž by opomíjel prvořadý význam zdravé půdy a rozmanitosti, které zemědělskému ekosystému zaručují odolnost, zdůrazňuje, že je důležité šlechtit odrůdy, které mohou vyhovovat podmínkám, jež v budoucnu očekáváme, např. četnějšími srážkami a předpokládanému zvýšenému výskytu rostlinných chorob; konstatuje, že je současně důležité zachovat a rozvíjet stávající rozmanitost v Evropě, což platí pro celý zemědělský ekosystém, ale i pro genetickou rozmanitost v rámci druhů a absolutní počet různých plemen a krajových odrůd, neboť to vše je nezbytné k zajištění naší schopnosti přizpůsobit se problémům spojeným se změnou klimatu;

3. konstatuje, že je zapotřebí takových plodin, které například účinně pohlcují dusík a fosfor, jsou odolnější vůči suchu a četnějším srážkám, rezistentní vůči škůdcům a mohou odolávat teplotním výkyvům; zdůrazňuje, že je rovněž nezbytné šlechtit trvalé, tj. víceleté plodiny; domnívá se, že půda osázená víceletými plodinami nemusí být obdělávána každý rok, díky čemuž bude zemědělství šetrnější k životnímu prostředí;
4. zdůrazňuje, že vyšlechtění nové odrůdy, od fáze výzkumu po hotové semeno, trvá v průměru 10 let a zkoušky a propagace obchodního využití vyžadují další čas, a tedy i dnes je nutné podstatně podporovat investice do výzkumu, aby v budoucnu bylo možné pokrýt potřeby týkající se potravin a reagovat na změnu klimatu;
5. zdůrazňuje, že možnosti využívat další půdu pro zemědělství jsou velmi omezené, a proto je velmi důležité usnadnit proces vývoje nových plodin, jež se vyznačují schopností přizpůsobit se podmínkám životního prostředí, vhodnými požadavky na omezené zdroje, podporou cílů udržitelnosti, dostatečnou produktivitou a vysokou kvalitou, a zdůrazňuje skutečnost, že je rovněž důležité šlechtit plodiny, které jsou již běžně používány, a zajistit tak flexibilitu v budoucím vědecko-technickém rozvoji odvětví plodin;
6. podotýká, že stálé ubývání určitých přípravků na ochranu rostlin pro použití v menším rozsahu má značný dopad na kvalitu a výnosy ovoce a zeleniny a ohrožuje produkci některých speciálních plodin; zdůrazňuje, že je nutné nalézt krátkodobá i dlouhodobá řešení pěstování těchto plodin;
7. konstatuje, že vyšlechtění nové odrůdy pšenice, řepky nebo kterékoli jiné plodiny trvá průměrně 10 let, a proto je třeba rozvíjet a využívat nové šlechtitelské postupy, které budou reagovat na požadavky společnosti a zemědělství, a být otevřeným dostupným technologiím s cílem uspokojovat dané potřeby a posílit konkurenceschopnost odvětví zemědělství a zahradnictví; vyjadřuje znepokojení nad zpožděním Komise při posuzování nových šlechtitelských postupů a vyzývá Komisi, aby bezodkladně objasnila právní status těchto postupů;
8. vyzývá Komisi, aby využila rámcový program pro výzkum a inovace Horizont 2020 k financování aplikovaného výzkumu, který podporuje rozvoj nových a inovativních šlechtitelských postupů, jako je zrychlené šlechtění;
9. konstatuje, že organizace FAO odhaduje, že rozmanitost pěstovaných plodin během 20. století poklesla o 75 % a že dnešní rozmanitost by z jedné třetiny mohla vymizet do roku 2050; zdůrazňuje, že s cílem dlouhodobě zajistit potraviny pro narůstající světovou populaci a odolnost systémů produkce potravin je zásadní, abychom chránili a zachovali v Evropě biologickou a genetickou rozmanitost; domnívá se, že je proto zásadní zachovat převážnou většinu místních a regionálních odrůd in situ a na farmách s cílem zachovat a zvýšit genetickou a kulturní rozmanitost zahrnující nejrozličnější druhy a odrůdy, a to i v jejich absolutním počtu;
10. zdůrazňuje, že aby bylo možné vyvíjet nové odrůdy, je naprosto nezbytné, aby bylo k dispozici mnoho genetických variant; domnívá se proto, že uvedený prudký pokles je důvodem k vážným obavám;
11. vítá rozvoj partnerství mezi vládními, průmyslovými a výzkumnými organizacemi, např. v oblasti participativního chovu, jejichž cílem je podpora výzkumu předšlechtitelských a šlechtitelských postupů a určování charakteristiky genetických zdrojů a jejich

zachovávání; zdůrazňuje přínosy utužování a rozšiřování takovýchto partnerství, jakož i nadnárodních iniciativ v této oblasti, a zdůrazňuje potřebu zajistit, aby systémy na podporu těchto partnerství měly takovou strukturu, která maximalizuje celkový dopad a soudržnost investic;

12. považuje za naprosto nezbytné, abychom s ohledem na budoucnost Evropy vážně usilovali o zachování našeho genetického bohatství, a domnívá se, že obzvláště důležité je zachovat místní a regionální odrůdy a ochránit tak genetickou i kulturní rozmanitost;
13. konstatuje, že po celém světě jsou v různých genových bankách shromažďovány soubory semen a rostlinného materiálu s cílem ochránit a zachovat genetickou pestrost v zemědělství a šlechtění rostlin; konstatuje zejména, že na Špicberkách se nachází genová banka s genetickým materiálem pocházejícím z celého světa, a zdůrazňuje, že se jedná o velmi důležitý a ambiciózní projekt, jehož cílem je zaručit genetickou rozmanitost pro budoucnost;
14. domnívá se, že je důležité zachovat naprostou většinu odrůd a rostlinných genetických zdrojů in situ a na farmách; upozorňuje na skutečnost, že v současné době veřejné instituce nevynakládají na dosažení tohoto cíle dostatek úsilí a podpory;
15. zdůrazňuje, že tento projekt, jakož i další podobné projekty, mají zásadní význam pro budoucnost šlechtění rostlin, zemědělskou produkci a dodávky potravin;
16. zdůrazňuje, že výzkum a praktické postupy v oblasti šlechtění rostlin mají rozhodující význam pro budoucnost zemědělské produkce, zejména práce na rozvoji stávajících odrůd a šlechtění odrůd nových, a to s cílem zaručit v budoucnu dodávky potravin;
17. uznává, že důležitým základem šlechtění rostlin je zaručení přístupu ke genetickým zdrojům; především prosazuje základní zásadu mezinárodního systému práv šlechtitelů rostlin zakotvených v úmluvě UPOV, a zdůrazňuje, že držitelé těchto práv nemohou bránit využití chráněné odrůdy k dalšímu šlechtění ani využití nově vyšlechtěné odrůdy; podotýká, že tato základní zásada je rovněž uznána v čl. 13 odst. 2 písm. d) bod ii) Mezinárodní smlouvy o rostlinných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství organizace FAO;
18. chápe, že vývoj nových kvalitnějších odrůd je nejen nákladný, ale i časově náročný, zdůrazňuje však, že je nezbytný pro zachování konkurenceschopnosti Evropy v této oblasti; navrhuje, že takto vzniklé náklady by bylo možné po řádném posouzení dopadů kompenzovat prodloužením platnosti ochrany odrůdových práv;
19. vyjadřuje obavy ohledně toho, že za současné situace dominuje na světovém rostlino-šlechtitelském trhu pouze několik velkých nadnárodních společností, které provádějí investice pouze do omezeného počtu odrůd, zatímco evropský rostlino-šlechtitelský trh je v porovnání s globální situací i nadále velmi rozmanitý a ve velké míře se jej účastní malé a střední podniky; zdůrazňuje, že evropský rostlino-šlechtitelský trh musí být v zájmu zdravé hospodářské soutěže dále zlepšován;
20. domnívá se, že velké světové podniky působící v oblasti šlechtění rostlin získaly znepokojivě silný vliv na světové zemědělství a zemědělskou politiku; zdůrazňuje význam nezávislého vědeckého výzkumu financovaného z veřejných prostředků a působícího v dlouhodobém veřejném zájmu pro dlouhodobé zajištění potravin;

21. domnívá se dále, že větší podniky by měly lépe využívat a sdílet své šlechtitelské postupy, které by při správném využití mohly přispět k vyřešení problémů souvisejících s životním prostředím, klimatem a dodávkami potravin;
22. podotýká, že malé a střední podniky mají důležitou úlohu na trhu s osivem a v odvětví šlechtění rostlin v EU s ohledem na jejich významný přínos pro komerční šlechtění rostlin, a upozorňuje na to, že jsou schopny převést výzkum a znalosti do nových obchodních produktů, jelikož šlechtění rostlin je jako odvětví stále náročnější na výzkum a technologickou vyspělost, avšak podotýká, že náklady a nástroje nezbytné pro vývoj a konečné uvedení nové odrůdy na trh by se v budoucnu pro menší společnosti mohly stát překážkou; věří, že k vyrovnání podmínek by mohla významně přispět odpovídající délka ochrany jejich odrůdových práv a neomezený přístup k výsledkům výzkumu, a zdůrazňuje, že je zásadní zachovat investice do těchto společností v EU i v budoucnu;
23. zdůrazňuje, že pro Evropu je důležité, aby oživila evropský výzkum i praktické postupy v oblasti šlechtění rostlin a dále je rozvíjela;
24. zdůrazňuje význam rozmanitosti druhů v Evropě i evropského výzkumu v oblasti šlechtění rostlin zaměřeného na evropské potřeby, k nimž mimo jiné patří rostliny, obiloviny a ovoce vhodné pro místní a regionální podmínky; konstatuje, že jakýkoli vývoj v této oblasti pomůže evropským zemědělcům zlepšit kvantitu a kvalitu jejich produkce potravin a krmiv;
25. zdůrazňuje, že Evropa potřebuje v odvětví šlechtění rostlin nejrůznější subjekty a že možnost provádět výzkumné projekty a působit v tomto odvětví by mělo mít více podniků a výzkumných středisek;
26. domnívá se, že výzkum v oblasti šlechtění rostlin vyžaduje v zájmu dalšího pokračování dlouhodobou finanční podporu a že je neudržitelné poskytovat projektům tohoto výzkumu finanční podporu pouze na poměrně krátké období, neboť vývoj nové odrůdy trvá průměrně 10 let;
27. zdůrazňuje, že EU, která provádí svou společnou zemědělskou politiku, je povinna nést svůj díl odpovědnosti za vyřešení budoucích výzev v zemědělství a šlechtění rostlin v Evropě; považuje za důležité, aby EU hrála vedoucí úlohu ve vývoji udržitelných šlechtitelských postupů a v podpoře výzkumu a praktických postupů v oblasti zemědělství a šlechtění rostlin;
28. zdůrazňuje, že základní výzkum v oblasti šlechtění rostlin v EU by měla financovat EU a její členské státy; domnívá se, že pro malé a střední podniky, které v EU působí v oblasti šlechtění rostlin, není možné, aby samy do výzkumu investovaly mnoho prostředků a současně zůstaly konkurenceschopné;
29. vyzývá Komisi, aby přidělila finanční zdroje a v rámci výzkumných programů a jiných vhodných politických nástrojů vytvořila jednotnou strukturu pro výzkum a praktické postupy v oblasti šlechtění rostlin, aby bylo možné zachovat a rozvíjet evropskou rozmanitost; považuje za důležité, aby bylo zejména na výzkumné projekty vyčleněno dostatečné množství času a finančních prostředků, aby mohly dosáhnout výsledků; klade důraz na to, že je rovněž velmi důležité, aby podniky působící v oblasti šlechtění rostlin měly neomezený přístup k výsledkům výzkumu a aby existovala řada různých výzkumných projektů, což zajistí, že případný neúspěch nebude mít tak velký dopad;

30. zdůrazňuje skutečnost, že k uspokojení budoucí poptávky v oblasti výzkumu šlechtění rostlin budou stále potřební vysoce kvalifikovaní pracovníci a že botanika a šlechtění rostlin by měly být více prosazovány ve školách a na univerzitách i mezi širokou veřejností; především poukazuje na úspěch „Dne fascinace rostlinami“, který proběhl dne 18. května 2013;
31. zdůrazňuje, že konečným cílem právních předpisů o šlechtění rostlin by mělo být snadnější používání šlechtitelských postupů a snadnější výzkum v zemědělství i šlechtění rostlin; domnívá se, že výsledkem by měly být produkty, které jsou lépe přizpůsobeny místnímu klimatu a geografickým podmínkám, což následně přinese velké výnosy bezpečné pro lidské zdraví a životní prostředí;
32. domnívá se, že z důvodu dnešních právních předpisů o šlechtění rostlin založených na technických postupech je složité určit postup použitý v době šlechtění, což potvrzuje problematickou stránku právních předpisů tohoto typu;
33. vyzývá Komisi, aby s ohledem na výše popsané výzvy a současný stav evropského a světového odvětví šlechtění rostlin důsledně přezkoumala a analyzovala celou situaci a navrhla účinná a praktická opatření, na jejichž základě se tyto mimořádné výzvy, před nimiž evropští šlechtitelé a zemědělci stojí, vyřeší;
34. vyzývá Komisi, aby vypracovala celkovou strategii pro zemědělské vstupy, především ve vztahu ke šlechtění rostlin; naléhavě žádá Komisi, aby vytvořila politický rámec, který podpoří odvětví zemědělských vstupů jako jednu z klíčových oblastí pro rozvoj produktivity a udržitelnosti zemědělství;
35. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě a Komisi.